

Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Güçlülükleri ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri*

Ebru DOĞAN¹ & Şerife Gonca ZEREN²

Received: June, 03, 2019 ~ Accepted: June, 26, 2019

Online Published: June, 30, 2019

Suggested Citation: Doğan, E., & Zeren, Ş. G. (2019). Sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülükleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri. *YILDIZ Journal of Educational Research*, 4(1), 22-37. doi: 10.51280/yjer.2019.002

Abstract

Primary-school teachers need to be constantly in high energy and attention in their working environments due to their high responsibilities and the age of the group they work for. This requires primary-school teachers to take a strong attitude and control negativity when faced with stress. The aim of this study is to examine the learned resourcefulness levels of primary-school teachers in terms of gender, age, marital status, having children, the number of in-service trainings, management experiences, management plans and managerial qualifications and lifelong learning trends. In this context, the primary-school teachers working in the state primary schools in Bornova and Çiğli districts of İzmir formed the universe of the study. A total of 398 classroom teachers (285 female and 113 male) were included in the study. Rosenbaum Learned Resourcefulness Scale, Lifelong Learning Tendencies Scale and Personal Information Form were used to collect the data of the study. As a result of the analysis of the data, there was no significant difference between learned resourcefulness and the variables discussed; it is concluded that there is a significant and low level relationship between learned resourcefulness and lifelong learning trends.

Keywords: Learned resourcefulness, lifelong learning trends, primary-school teachers

* Bu çalışma, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, ilk yazarın, ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Sınıf Öğretmeni, rasheebbru@gmail.com

²Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, gzeren@yildiz.edu.tr

Öz

Sınıf öğretmenlerinin çalışma ortamlarındaki sorumluluklarının fazlalığı ve çalıştıkları grubun yaşlarının küçük olması, onların sürekli yüksek enerjide ve dikkatte olmasına neden olmaktadır. Bu da sınıf öğretmenlerinin stresle karşılaştıklarında güçlü bir tutum sergilemesini ve sorumlulukları denetim altına almasını gerektirmektedir. Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin, cinsiyet, medeni durum, yöneticilik tecrübesi, yaş, çocuk sahibi olup olmama, aldığı hizmet içi eğitim sayısı, yöneticilik planları ve yöneticilik vasıfları ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri açısından incelenmesidir. Bu kapsamda İzmir ili Bornova ve Çiğli ilçelerindeki devlet ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenleri araştırmanın evrenini oluşturmuşlardır. Araştırma kapsamında 285' i kadın, 113' ü erkek olmak üzere toplam 398 sınıf öğretmeni örneklem olarak alınmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği, Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda, öğrenilmiş güçlülük ile ele alınan değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı; öğrenilmiş güçlülük ile yaşam boyu öğrenme eğilimi arasında anlamlı, pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenilmiş güçlülük, yaşam boyu öğrenme eğilimi, sınıf öğretmenleri

Giriş

Çalışma ortamları olarak bakıldığında okullar oldukça stresli yerler arasındadır. İlkokul dönemi, öğrencilerin bireysel farklılıklarının en fazla olduğu dönemlerden birisidir ve dolayısıyla da her çocuk özel ilgiye ihtiyaç duyabilmektedir. Küçük çocukların, okulda güven içinde olmaları, birbirlerine ya da kendilerine zarar vermemeleri için de sınıf öğretmenlerinin diğer eğitim kademelerine göre fazladan önlem almalarını ve daha dikkatli olmaları gerekebilmektedir. Öğretmenler okulda, eğitim-öğretim esnasında öğrencilerin kişisel sorunlarından da etkilenebilmektedir (Öztaykutlu, 2014). İlgilendikleri öğrenciler, yaşları gereği ailelerine oldukça bağımlı oldukları için, okuldaki bir sorunu çözebilmek için çoğu zaman sınıf öğretmenleri ailelere de yardım verebilirler. Bunun üzerine kendi kişisel yaşantısındaki rollerine göre almış olduğu sorumlulukların yükü de eklenince, öğretmenlerin hayatları zorlaşabilmektedir. Tüm bu durumlar, sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları stresi arttırmaktadır. Fakat çalışma ortamındaki öğretmenlere bakıldığında, sanki bazı öğretmenlerin sınıf ortamı dışında bir yaşantısı yokmuş ve demir zırhlarla bürünmüş gibi, sorunların üstesinden kolayca geldiği görülebilmektedir. Bu durumun öğretmenlerdeki öğrenilmiş güçlülükle ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Rosenbaum (1983, 1990) öğrenilmiş güçlülüğü; bireyin, zamanla öğrenmiş olduğu, hedefe yönelik davranışlarını engelleyen düşünce, duygu, acı gibi etkileri denetleyen beceriler olarak tanımlanmaktadır. Meichenbaum (1977) da öğrenilmiş güçlülüğü, stresli ve sorunlu olaylar karşısında kontrolü sağlamak ve aynı zamanda içten gelen stres kaynaklarıyla etkin bir şekilde baş edebilmek için net davranışlar sergilemek olarak açıklamaktadır. Öğrenilmiş güçlülük, duyguların, acının ve olumsuz düşüncelerin kontrolünde kullanılan bilişsel bir beceridir, entellektüel ve sosyal güçlülük anlamına gelmez (Rosenbaum, 1983). Dolayısıyla bu çalışmada öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüklerinin, araştırmaya değer bir konu olduğu düşünülmüştür.

İlgili alan yazın tarandığında, öğrenilmiş güçlülüğün çeşitli değişkenler açısından ele alındığı görülmektedir. Öğrenilmiş güçlülük ile bağlantılı olarak, ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin mizah tarzları (Aslan, 2015), beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik kırılganlıkları (Akdeniz, 2018), endüstri meslek lisesi öğretmenlerinin öğrenci kontrol eğilimleri (Boran, 2009), okulöncesi

öğretmenlerinin tükenmişlikleri (Çil, 2016), ilköğretim okulu öğretmenlerinin iş doyumları (Karakoç, 2009) ve okul öncesi öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük seviyeleri (Öztaykutlu, 2014) araştırılmıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki (Mete,2017), öğretmen adaylarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile akademik erteleme eğilimi arasındaki ilişki (Arıkan, 2016), üniversite giriş sınavına hazırlanan adayların psikolojik sağlamlık puanlarını yordamada öğrenilmiş güçlülüğün rolü (Dayıoğlu, 2008), öğrenilmiş güçlülüğün öğrenme merkezli liderlik üzerine etkisi (Bakan vd., 2018), anne-baba ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülükleri (Argun, 2005) ile küçük çocuğu olan annelerin öğrenilmiş güçlülükleri (Aksel, 2018) de araştırılan konular arasındadır.

Rosenbaum öğrenilmiş güçlülüğün bireyin yaşamı boyunca çevresi ile etkileşim sonucu edindiğini ve güçlülük olarak tanımladığı davranışların kişinin yetiştiği çevreden kaynaklandığını ifade etmektedir (Akt. Çakır, 2014). Öğrenilmiş güçlülük olarak ifade edilen tüm yetenekler küçük yaşlardan itibaren formal olmayan yollardan öğrenilmekte ve kişilerin öğrenme yaşantıları birbirinden farklılık gösterdiğinden, öğrenilmiş güçlülük seviyeleri de farklılık göstermektedir. Öğrenilmiş güçlülüğe sahip olmada kişinin bilişsel yönü dışında eğitim, aile yapısı ve yetiştiği çevre de önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenilmiş güçlülük her daim zihinsel bir durum değil, eğitim ile de elde edilebilecek bir durumdur (Özkan ve Yıldız, 2015). Öğrenilmiş güçlülüğe sahip olmada kişinin bilişsel yönü dışında eğitim, aile yapısı ve yetiştiği çevre önemli bir rol oynamaktadır.

Sınıf öğretmenleri eğitimin başlangıcında yer aldıklarından, öğrencilerine verdikleri eğitim onlarda temel oluşturmaktadır. Öğretmenin öğrenciye yaklaşımı, sorunlarında göstermiş olduğu çözüm ve yönlendirmeler öğrencilerinde ileriye yönelik güçlü tutum göstermesini de sağlamaktadır. Bu nedenle, öğrencilere yaşam boyu kullanacakları ana becerileri öğreten sınıf öğretmenlerinin, yaşam boyu öğrenme becerilerine ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik pozitif düşüncede olması, toplumsal değişimi gerçekleştirmede ve günümüz şartlarında bireyleri güçlü kılmada etkili olduğu düşünülmektedir (Yıldırım, 2015). Öğretmenler kendilerini sürekli yenileyen, problemlerle başa çıkan, heveslendiren, gayretli, canlı, hareketli, üretici, kritik düşünen, iletişim kurabilen, estetik bilince sahip ve bu özellikleri geliştirebilme yeteneğine vakıf bireyler olmalıdır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2008, s.12). Başka bir ifadeyle yirmi birinci

yüzyılın öğretmeninden mesleğinin getirdiği tüm bilgi, beceri ve davranışlara sahip olması, tutum ve davranışlarıyla öğrencilere örnek olması, çok yönlü düşünebilmesi, ekiple çalışabilmesi, kendisini sürekli yenileyebilmesi, sağlam karakterli güven duyulan bir birey olması beklenmektedir (Varış, 1998). Yaşam boyu öğrenme yeteneklerini kendinde barındırmayan bir öğretmenin yeni çağa uyum sağlaması ve etkili bir öğrenme-öğretme ortamı düzenlemesi mümkün görünmemektedir. Bütün bunlar düşünüldüğünde öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin, yaşam boyu öğrenmeye daha pozitif baktıkları ve gelişime daha açık oldukları düşünülmektedir.

Alan yazın tarandığında ilköğretim branş öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri (Kılıç, 2015; Özçiftçi, 2014; Yıldırım, 2015) öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlilikleri (Dündar, 2016; Erdoğan, 2014; Selçuk, 2016) öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri (Yaman, 2014) ve üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri (Coşkun, 2009; Coşkun ve Demirel, 2012) araştırılan konular arasındadır. Bu araştırma ise daha önce yapılan çalışmalardan daha farklı açılardan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülükleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerini ele almaktadır.

Bu araştırmanın amacı; ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını anlamaktır. Bu genel amaç çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır: (1) Sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri, cinsiyete, medeni duruma, yöneticilik tecrübelerine, yaşa, çocuk sahibi olup olmamaya, aldığı hizmet içi eğitim sayısına, yöneticilik planlarına, yöneticilik vasıflarına göre farklılaşmakta mıdır? (2) Sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerini bazı değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan kesitsel tarama modelinde bir çalışmadır. Kesitsel tarama, katılımcılardan verilerin tek seferde toplanarak durum belirlemesinin

yapıldığı betimsel bir tarama araştırması türüdür (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Çalışmada katılımcılara tek seferde ölçek uygulanarak, ölçme aracından toplanan verilerden bulgular elde edilmiş, sonuç ve öneriler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırma kapsamında, 2018-2019 eğitim öğretim yılında İzmir ili Bornova ve Çiğli ilçelerinde görev yapan 411 sınıf öğretmenine ulaşılmıştır. Gönüllülük esasına göre veriler toplanmış ve eksiklikler nedeniyle veri setinden çıkarılanlardan sonra 398 veri değerlendirmeye alınmıştır. Katılımcıların 285 kadın ve 113 erkektir. Katılımcılara ait özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubunun Özellikleri

Değişken	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	285	71.6
	Erkek	113	28.4
Yaş	22-35	51	12.8
	36-40	78	19.6
	41-45	90	22.6
	46-50	87	21.9
	50+	92	23.1
Medeni Durum	Evli	326	81.9
	Bekar	72	18.1
Çocuk Sayısı	0	50	12.6
	1	155	38.9
	2 ve üstü	193	48.5
Alınan Hizmet İçi Eğitim Sayısı	1-10	137	34.4
	11-15	132	33.2
	15 üstü	129	32.4
Yöneticilik Tecrübesi	Var	142	35.7
	Yok	256	64.3
Yöneticilik Planı	Evet	35	8.8
	Hayır	293	73.6
	Belki	70	17.6
Yöneticilik Vasfı	Var	200	50.3
	Yok	101	25.4
	Biraz	97	24.4

Veri Toplama Araçları

Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ) :Araştırmada Rosenbaum tarafından 1980 yılında geliştirilen, Türkçeye uyarlaması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Dağ (1991) tarafından yapılan “Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği” kullanılmıştır. Orijinal ölçekte test güvenilirlik katsayısı 0.77 ile 0.86 arasında bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe formunda ise alfa kat sayısı 0.78’dir. Ölçek 36 maddeden oluşan 5’li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan puanlar 36 ile 180 arasında değişmektedir. Bu araştırmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $r = .85$ bulunmuştur.

Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri Ölçeği (YBÖ) Araştırmada Coşkun (2009) tarafından geliştirilen “Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 27 maddeden oluşan 6’lı Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 27, maksimum puan ise 162’dir. Ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı.89 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $r = .80$ olarak tespit edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formunda sınıf öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, mesleki kıdemi, almış oldukları hizmet içi eğitim, yöneticilik tecrübesi, ileriye yönelik yönetici olma planları, kendilerindeki yöneticilik vasfı ve okul yönetimlerinin yaşam boyu öğrenmeyi destekleme yapılarına ilişkin sorular yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmacı tarafından İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmış ve ölçekler Bornova ve Çiğli ilçelerindeki ilkokullara gerekli açıklamalar yapılarak bırakılmıştır. Öğretmenlere araştırmanın amacı, verilerin bilimsel amaçla kullanılacağı gibi bilgiler yazılı olarak verilmiştir. Tamamen gönüllülük esasına göre doldurulan ölçekler toplanmış ve eksiklikler nedeniyle veri setinden çıkarılanlardan sonra 398 veri değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, bağımsız iki grup ortalamasının karşılaştırılmasında Bağımsız Gruplar İçin t Testi, ikiden fazla grup ortalamasının karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz öncesinde verilerin normal dağılıp dağılmadığına Kolmogorov- Smirnov testi ve çarpıklık- basıklık katsayılarının kontrolü ile bakılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. İstatistiksel analizler IBM SPSS Statistics 22 paket programı ile yapılmıştır. Bulguların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin cinsiyete, medeni duruma ve yöneticilik tecrübesine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Bağımsız Gruplar İçin t Testi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Cinsiyet						
Kadın	285	116.87	17.11	396	.74	.45
Erkek	113	115.45	17.18			
Medeni durum						
Evli	326	116.08	16.81	396	-.94	.34
Bekâr	71	118.19	18.48			
Yöneticilik tecrübesi						
Var	142	116.66	16.78	396	.17	.86
Yok	256	116.35	17.34			

Tablo 1’de görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin, cinsiyete ($t = .74, p > .05$), medeni duruma ($t = -.94, p > .05$) ve yöneticilik tecrübesine ($t = .17, p > .05$) göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin yaşa, çocuk sayısına, aldıkları hizmet içi eğitim sayısına, yönetici olma planına ve kendilerinde algıladıkları

yöneticilik vasfına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.

Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	S	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
22-35	51	117.92	13.43	Gruplar arası	191.89	397	47.97	.16	.95
36-40	78	116.41	14.52	Grup içi	116239.24				
41-45	90	116.86	17.28				295.77		
46-50	87	116.10	20.84						
50+	92	115.67	17.22	Toplam	116431.13				
Çocuk sayısı	N	$\bar{X}$	S	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
0	50	117.10	15.11	Gruplar arası	46.48	397	23.24	.07	.92
1	155	116.67	17.75	Grup içi	116384.65		294.64		
2+	193	116.14	17.17	Toplam	116431.13				
Hizmet içi eğitim sayısı	N	$\bar{X}$	S	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P
1-10	137	115.48	16.59	Gruplar arası	370.02	397	185.01	.63	.53
11-15	132	117.78	14.60	Grup içi	116061.11		293.82		
20 ve üstü	129	116.17	19.89	Toplam	116431.13				
Yönetici olma planı	N	$\bar{X}$	S	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P
Evet	35	122.25	13.45	Gruplar Arası	1298.01	397	649	2.22	.10
Hayır	293	116	17.85	Grup içi	115133.12		291.47		
Belki	70	115.52	15.19	Toplam	116431.13				
Yöneticilik vasfı	N	$\bar{X}$	S	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P
Var	200	117.99	16.78	Gruplar arası	1216.98	397	608.49	2.08	.12
Yok	101	113.75	18.47	Grup içi	115214.15		291.68		
Biraz	97	116.16	16.14	Toplam	81584.77				

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğretmenlerin yaşa ($F = .16$, $p > .05$), çocuk sayısına ($F = .07$, $p > .05$), aldıkları hizmet içi eğitim sayısına ($F = .63$, $p > .05$), yönetici olma planına ($F = 2.22$, $p > .05$) ve algıladıkları yöneticilik vasfına ($F = 2.08$, $p > .05$) göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı, Pearson Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4.

Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	N	r	p
Öğrenilmiş Güçlülük Yaşam Boyu Öğrenme	398	.152	.002**

Tablo 4’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı, düşük düzeyde, pozitif yönlü bir ($r = .152$, $p < .05$) ilişki vardır.

Tartışma

Araştırmanın bulgularına göre kadın ve erkek öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur. Bu bulguya paralel biçimde, Boran (2009) ve Öztaykutlu (2014) da öğretmenler ile yürüttükleri çalışmalarda kadın ve erkeklerin öğrenilmiş güçlülükleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan araştırmanın bulgularından farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar da alan yazında yer almaktadır. Yıldız (2014) insan kaynakları departmanı çalışanları ile yaptığı çalışmada ve Ergenç (2015) de hemşirelerle yaptığı araştırmasında, öğrenilmiş güçlülük açısından erkekler lehine anlamlı fark bulmuştur. Bu çalışmada kadınlar ve erkekler arasında öğrenilmiş güçlülük açısından fark bulunmaması, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği özelliklerle ilişkili olabilir. Bir diğer deyişle, farklı meslek gruplarında, öğrenilmiş güçlülük kadınlar ve erkeklerde farklılık gösterirken, sınıf öğretmenleri arasında böyle bir farklılık bulunmamaktadır.

Bulgulara göre, evli ve bekar öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülükleri arasında farklılık yoktur. Medeni duruma göre öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında fark olmadığı bulgusuna ulaşan bazı çalışmalar (Boran, 2009; Karakoç, 2009) vardır. Yıldız (2014) ise insan kaynakları departmanı çalışanları ile yaptığı çalışmada, evli olanlar lehine anlamlı fark bulmuştur. Bu çalışmada evli ve bekar öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülükleri arasında farklılık olmamasının nedeni mesleki

sorumlulukların ve stresle başa çıkmadaki öğrenilmiş güçlülük davranışlarının, medeni duruma göre değişiklik göstermediği biçiminde yorumlanabilir. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre sınıf öğretmenlerinin çocuk sayılarına göre de öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Bu bulguyu destekler biçimde, öğretmenlerin sahip oldukları çocuk değişkenine göre Boran (2009) ve Ergenç (2015) çalışmalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmışlardır.

Bu araştırmanın sonucunda, yaşa göre sınıf öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur. Bu sonuca benzer biçimde, Boran (2009), Ergenç (2015), Karakoç (2009) ve Öztaykutlu (2014) da yaşa göre öğrenilmiş güçlülük açısından farklılık olmadığı bulgularına ulaşmışlardır. Ayrıca sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri, yöneticilik tecrübeleri, ileriye yönelik yönetici olma planları, kendilerindeki yöneticilik vasıfları açısından da anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu durumun nedeni, öğretmenliğin yönetimden tamamen bağımsız olmasına, yöneticiliğin öğretmenlikten farklı bir yapı gerektirmesine rağmen, öğrenilmiş güçlülük açısından her iki görevde de benzer özelliklerin gerekmesi olabilir.

Öğrenilmiş güçlülük ve alınan hizmet içi eğitim arasındaki ilişkiye bakıldığında Karakoç (2009) yedi ve üzeri sayıda hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerde öğrenilmiş güçlülük düzeyini anlamlı düzeyde yüksek bulmuştur. Bu çalışmada ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bunun nedeni ise ilerleyen zaman ile değişen teknolojinin öğretmenin mesleğe başlamasından itibaren var olması veya mesleğe donanımlı başlaması olabilir.

Öğrenilmiş güçlülük ile yaşam boyu öğrenme arasındaki ilişki incelendiğinde ise bu değişkenler arasında anlamlı, pozitif yönlü fakat düşük bir ilişki olduğu görülmüştür. Gözlenen düşük korelasyon, öğrenilmiş güçlülük düzeyinin yaşam boyu öğrenmedeki değişimin yaklaşık %15'ini açıklamaktadır. Öğrenilmiş güçlülük büyük oranda çevreden öğrenilmektedir (Meichenbaum, 1977; Rosenbaum 1983, 1990). Buna rağmen, sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülükleri ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişkinin düşük düzeyde bulunmasının nedeni, yaşam boyu öğrenme eğilimlerinden daha farklı değişkenlerin oynadığı rollerle bağlantılı olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin cinsiyete, medeni duruma ve yöneticilik tecrübesine, yaşa, çocuk sahibi olup olmamalarına, aldığı hizmet içi eğitim sayısına, yöneticilik planlarına ve yöneticilik vasıflarına göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Bu durum, öğretmenlerin bu değişkenler açısından, öğrenilmiş güçlülük bağlamında benzerlik gösterdiği biçiminde yorumlanabilir. Bir diğer sonuç da öğrenilmiş güçlülük ile yaşam boyu öğrenme eğilimi arasında anlamlı, düşük düzeyde, pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu yönündedir. Dolayısıyla gelecekte yapılması planlanan araştırmaların farklı özelliklere sahip örneklemelerde yürütülmesi önerilebilir.

Bu araştırmada öğrenilmiş güçlülük ile yaşam boyu öğrenme eğilimi arasında anlamlı, düşük düzeyde, pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, farklı değişkenlerin, öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülükleri ile ilgili olabileceğini akla getirmektedir. Bu yüzden, gelecek araştırmalar, farklı değişkenlerin ele alınması ile planlanabilir. Bir diğer taraftan, düşük düzeyde de olsa bir ilişkinin varlığı, yaşam boyu öğrenme eğilimine yönelik çalışmaların yapılmasını önemli kılabilir. Bu açıdan bakıldığında, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde yaşam boyu öğrenmenin yer alması için gerekli planlamaların ve beceri kazandırmaya dönük çalışmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akbalık, Ö. (2005). *Üniversite Öğrencilerinde Kaygı Belirtileri ve İç-Dış Kontrol Odağı İnancı ile Öğrenilmiş Güçlülük Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Akdeniz, H. (2018). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Psikolojik Kırılganlık Ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aksel, B. (2018). *0-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Annelerin Psikolojik İyi Oluşlarının Öznel İyi Oluş, Öğrenilmiş Güçlülük ve Algılanan Sosyal Destek Açısından Yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Argun, Y. (2005). *Anne-Baba ve Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülüğü İle Okulöncesi Çocukların Davranışsal-Duygusal Güçlülüğü ve Kendilik Algısı Arasındaki*

İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Arıkan, H.E. (2016). *Öğretmen Adaylarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri İle Akademik Erteleme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Aslan, H. (2015). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Ve Cinsiyetlerine Göre Mizah Tarzlarının İncelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Bekci, V. (2009). *Mesleki ve teknik eğitim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin MEGEP.de alan-dal seçimi ile ilişkisinin incelenmesi (Şişli İlçesi Örneği).* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Boran, E. (2009). *İstanbul İli Avrupa Yakasında Bulunan Endüstri Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri İle Öğrenci Kontrol Eğilimleri Arasındaki İlişkileri Üzerine Bir Araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Büyükköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Cenkseven, F. (2001), *Sigara içme durumlarına göre, üniversite öğrencilerinin kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin karşılaştırılması.* Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (21) 8-16.

Clanton, D. L., Rude S. S. ve Taylor, C. (1992). *Learned resourcefulness as a moderator of burnout in a sample of rehabilitation providers.* Rehabilitation Psychology, 37 (2), 131-140.

Coşkun, F. (2010). *Üniversite Sınavına hazırlanan adaylarda umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlülük.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Coşkun, Y. (2009). *Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve aile içi ilişkileri.* Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18 (2), 104-118.

Coşkun, Y. (2007). *Lise Öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı algılama düzeyi ilişkisinin incelenmesi.* Eğitim bilimleri Dergisi. 25 (25), 71-85.

Coşkun Y. D. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çakır, A. (2014). *Kamu sağlık sektöründe öğrenilmiş güçlülük ile stresle başa çıkma arasındaki ilişki.* Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Dağ, İ. (1991). *Rosenbaum'un öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği.* Türk Psikiyatri Dergisi, 2, 269-274.

Dayıoğlu, B. (2008). *Üniversite giriş sınavına hazırlanan adaylarda psikolojik sağlamlık: öğrenilmiş güçlülük, algılanan sosyal destek ve cinsiyetin rolü.*

- Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dönmez, B. ve Genç, G. (2006). *Genel liselerdeki okul yöneticisi ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin algıları*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(12), 41-60.
- Dündar, H. (2016). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ergenç, F. (2015). *Hemşirelerde Öğrenilmiş Güçlülük, İş Doyumu Ve Stresle Baş Etme Tarzları İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erkal, Çil, Ö. (2016) *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançları, Örgütsel Adalet Ve Destek Algıları, Öğrenilmiş Güçlülük Ve Tükenmişliklerinin İncelenmesi* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Etcı, A. (2013). *İşitme engelli öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güloğlu, B. ve Aydın, G. (2007). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük ve otomatik düşünce biçimi arasındaki ilişki*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33, 157-168.
- Karakoç, M. (2009). *İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ile İş Doyum Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Kartal ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, H. (2015). *İlköğretim Branş Öğretmenlerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeyleri ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri (Denizli İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları
- Maraşlı, M. (2003). *Lise öğretmenlerinin bazı özelliklerine ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre tükenmişlik düzeyleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Masalıcı Burçak, A. D. (2012). *İç denetim programının ergenlerin denetim odağı, öğrenilmiş güçlülük ve savunma mekanizmalarını kullanma biçimi üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Meichenbaum, D. (1977). *Cognitive-Behavior Modifications: An Integrative Approach*. New York Plenum.
- Mete, Ü. (2017). *Lise Öğrencilerindeki Öğrenilmiş Güçlülükle Ana Babanın Demokratik ve Otoriter Tutumları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MEB (2008). <https://oygm.meb.gov.tr/>

Özkan, M. S., & Yıldız, Z. (2015). Öğrenilmiş güçlülük: kavramsal bir inceleme. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 25(1), 25-40.

Özçiftçi, M. (2014). *Sınıf Öğretmenlerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri İle Eğitim Teknolojisi Standartlarına Yönelik Özyeterliklerinin İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya .

Öztaykutlu, G. (2014). *Farklı Eğitim Kurumlarında Çalışan Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Güçlülük Seviyeleri İle Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Polatçı, S. ve Boyraz, E. (2010). *Öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüklerinin kaynak ve sonuçlarına ilişkin bir model önerisi*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24 (4).

Rosenbaum, M. (1980a). *A Schedule for assessing self-control behaviors: preliminary findings*. Behavior Therapy, 11, 109-121.

Rosenbaum, M. (1980b). *Individual differences in self-control behaviors and tolerance of painful stimulation*. Journal of abnormal Psychology, 89 (4), 581-590.

Rosenbaum, M. (1983) *Learned Resourcefulness as a Behavioral Repertoire for the Self-Regulation of Internal Events: Issues and Speculations*, M. 93 Rosenbaum, C. M. Franks, Y. Jaffe (Der.), *Perspectives on Behavior Therapy in the Eighties*, New York, Springer, 54-73.

Rosenbaum, M. (1990). *The Role of Learned Resourcefulness in the Self-control of Health Behavior*. In M. Rosenbaum (Eds.), *Learned Resourcefulness: On Coping Skills, Self-control, and Adaptive Behavior* New York: Springer, 3-30.

Siva, A. N. (1991). *İnfertilitede Stresle Baş Etme, Öğrenilmiş Güçlülük Ve Depresyonun İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi /Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sobacı, F. ve Polatçı, S. (2014). *Öğrenilmiş güçlülük: meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde bir araştırma*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28.

Türesin, H. (2012). *Örgüt çalışanlarının paternalistik liderlik algıları, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri, iş tatmin düzeyleri ve işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Yaman, F. (2014). *Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerinin İncelenmesi (Diyarbakır İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.

Yıldırım, Z. (2015). *Sınıf Öğretmenlerinin Yaşam Boyu Öğrenmeye Yönelik Yeterlik Algıları ve Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

- Yıldız, D. (2014). *Örgütlerde Öğrenilmiş Güçlülük Kavramı Ve İnsan Kaynakları Departmanı Çalışanlarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yürür, G.(2011). *Öğrenilmiş Güçlülük, Kıdem ve Medeni Durumun Duygusal Tükenmedeki Rolü: Kaynakların Korunması Teorisi Kapsamında Bir Analiz*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 107-126.